

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/12713/2015
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/651/2014

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 23. 12. 2014 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti PROFÍ CREDIT Czech, a.s., IČO 61860069, se sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, spisová značka B 2892 (dále jen „Instituce“), vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi podle tohoto zákona s přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti smlouvy o revolvingovém úvěru a o vydání bezdůvodného obohacení a vrácení blankosměnky takto:

- I. Určuje se, že „Smluvní ujednání smlouvy o revolvingovém úvěru poskytovaném společností PROFÍ CREDIT Czech, a. s. ■“ včetně ujednání o poskytnutí revolvingu, ujednání o smluvní odměně za poskytnutí každého revolvingu a ujednání o smluvní odměně za poskytnutí úvěru ve smlouvě o úvěru č. ■ ze dne 27. 7. 2009, kterou uzavřeli instituce, PROFÍ CREDIT Czech, a.s., IČO 61860069, se sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1, a navrhovatel, ■, jsou neplatná.
- II. Návrh o určení neplatnosti smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 27. 7. 2009 uzavřené mezi institucí, PROFÍ CREDIT Czech, a.s., a navrhovatelem, ■, s výjimkou ujednání uvedených ve výroku I. tohoto rozhodnutí se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- III. Instituce, PROFÍ CREDIT Czech, a. s., je povinna zaplatit navrhovateli, ■, částku ve výši 139.400,- Kč (slovy: sto třicet devět tisíc čtyři sta korun českých), a to do 3 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.
- IV. Řízení se v části o vrácení blankosměnky vystavené navrhovatelem, ■, na řad instituce, PROFÍ CREDIT Czech, a. s., podle § 14 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje, neboť návrh je nepřijatelný podle § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi, protože spor nenáleží do působnosti finančního arbitra.
- V. Instituce, PROFÍ CREDIT Czech, a. s., je povinna podle § 17a zákona o finančním arbitrovi zaplatit sankci ve výši 15.000,- Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých), neboť finanční arbitr zčásti vyhovuje návrhu navrhovatele, ■, a to na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ú. ■, variabilní

symbol platby ■, konstantní symbol platby ■, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se v řízení domáhá, aby finanční arbitr posoudil, zda Instituce splnila všechny své zákonné povinnosti vyplývající z právních předpisů a toho, aby byla posouzena platnost Smlouvy o úvěru. Navrhovatel tvrdí, že Smlouva o úvěru je sjednána v rozporu s dobrými mravy, stejně tak Smluvní odměna je sjednána v rozporu s dobrými mravy, RPSN není stanovená způsobem, který vyžaduje zákon, ujednání o smluvních sankcích jsou neplatná a práva a povinnosti stran jsou ve značné nerovnováze, což ve svém souhrnu způsobuje absolutní neplatnost Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr posoudil návrh Navrhovatele podle jeho obsahu ve smyslu § 10 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 37 odst. 1 správního řádu a dospěl k závěru, že Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti Smlouvy o úvěru, vydání bezdůvodného obohacení, které Instituce na základě neplatné smlouvy získala, a vrácení blankosměnky.

Finanční arbitr při zkoumání podmínek řízení zjistil, že Navrhovatel uzavřel s Institucí dne 27. 7. 2009 smlouvu o revolvingovém úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala za sjednaných podmínek a dohodnutým způsobem poskytnout Navrhovateli úvěr ve výši 230.400,- Kč, který se skládá z peněžních prostředků vyplacených Navrhovateli ve výši 91.000,- Kč a smluvní odměny ve výši 139.400,- Kč (dále jen „Smluvní odměna“), a který se Navrhovatel zavázal Instituci ve sjednané době 48 měsíců a dohodnutým způsobem vrátit (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí vystupoval jako fyzická osoba, která jedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele ve smyslu ustanovení § 3 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi.

Instituce je obchodní společností, která je držitelem živnostenského oprávnění s předmětem podnikání mj. „*Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona*“ s datem vzniku oprávnění dne 5. 12. 1994 na dobu neurčitou, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření smluvního vztahu poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelské úvěry. Instituci jako věřitele ze Smlouvy o úvěru tedy finanční arbitr považuje za instituci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Smlouva o úvěru představuje smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr a která byla uzavřena za účinnosti zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), a není ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru smluvním vztahem vyloučeným z působnosti tohoto zákona.

Finanční arbitr konstatuje, že k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je, až na vydání blankosměnky, příslušný, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 3 odst. 1 písm.

c) odst. 2 a 3 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českého soudu.

Ve věci nároku Navrhovatele na vrácení blankosměnky vystavené bez protestu dne 27. 7. 2009 v Plzni zajišťující závazek ze Smlouvy o úvěru (dále jen „Směnka“) není finanční arbitr příslušný rozhodovat, protože závazek ze Směnky je však na Smlouvě o úvěru nezávislý a samostatný a nejedná se tedy o spor vzniklý při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru ve smyslu zákona o finančním arbitrovi.

Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon směnečný a šekový“), nerozlišuje směnku zajišťovací jako zvláštní typ směnky, jedná se pouze o vyjádření funkce směnky. Podle závěru Nejvyššího soudu České republiky, který vyjádřil v rozhodnutí ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 33 Odo 202/2002 je „[s]měnka...v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku a ve sporu o uplatnění směnečných práv je jediným a dostatečným důvodem k placení. I když se vystavení směnky zpravidla opírá o určitý důvod (kauzu), vzniká ze směnky specifický (směnečný) právní vztah, jehož abstraktní charakter tkví v tom, že právní důvod (kauza) není pro jeho existenci významný a ze směnky nevyplývá. Směnka plní zajišťovací funkci ovšem není k zajištěnému závazku ani akcesorická, ani subsidiární. Směnka, lhostejno v jaké funkci, stojí ve vztahu k jiným závazkům vždy v postavení zcela samostatného, na souvisejícím obecném závazku zcela nezávislého, závazku...Okolnost, že podle dohody účastníků je účelem směnky zajistit splnění určitého závazku, se pak projeví v okruhu kauzálních námitek (čl. I. § 17 zákona směnečného a šekového), jimiž se dlužník ze zajišťovací směnky může úspěšně bránit povinnosti zaplatit ze směnky jinak platné a pravé (stejný názor je zastáván též v právní literatuře - srov. Kovařík, Z., Směnka jako zajištění, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, str. 6). Závěr, že plnění z tzv. zajišťovací směnky je samostatným nárokem nezávislým na existenci zajištěné pohledávky dovodila i soudní praxe (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 5 Cmo 14/97, publikované v časopise Soudní rozhledy 2/1999, str. 54 a násl.).“

Směnka je tedy pouze prostředkem zajištění a nikoli zajišťovacím závazkem, který by měl akcesorickou nebo subsidiární povahu a proto směnka existuje vedle zajišťovaného závazku samostatně a relativně nezávisle na něm.

Není-li finanční arbitr příslušný ve věci rozhodovat, protože spor nenáleží do působnosti finančního arbitra, je podle § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi takový návrh nepřipustný a řízení o něm finanční arbitr podle § 14 zákona o finančním arbitrovi zastaví.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel potvrzuje, že s Institucí uzavřel Smlouvu o úvěru.

Navrhovatel tvrdí, že se neorientoval v úvěrové problematice a proto „pominul podstatu revolvingu“. Navrhovatel tvrdí, že nevěděl, že Instituce za určitých podmínek úvěr „obnovuje“.

Navrhovatel potvrzuje, že od Instituce dne 17. 8. 2011 obdržel další finanční prostředky ve výši 37.440,- Kč, o čemž se dozvěděl až ze svého bankovního výpisu za měsíc srpen 2011 a Instituce tak Navrhovateli poskytla další úvěr v celkové výši 115.200,- Kč, když 77.760,- Kč je odměna, kterou je Navrhovatel za tento další úvěr povinen zaplatit.

Navrhovatel tvrdí, že v době uzavření Smlouvy o úvěru pobíral jak důchod, tak úrazovou rentu. Výplata úrazové renty však měla být ukončena v průběhu roku 2012, o čemž Navrhovatel Instituci informoval. Proto po poskytnutí revolvingu neprodleně kontaktoval Instituci se žádostí o zrušení revolvingu nebo o bezúplatné odložení třech po sobě jdoucích splátek, neboť Navrhovatel čerpal úvěr typu BONUS. Instituce však jeho žádost zamítla. Proto se Navrhovatel přes svoji snahu řádně dostát svým závazkům ocitl v platební neschopnosti, když nepočítal s prodloužením trvání závazku mezi ním a Institucí do doby po snížení svých příjmů. V důsledku jeho prodlení mu Instituce vyúčtovala smluvní pokutu ve výši 50 % celkové výše původního úvěru, tj. 115.200,- Kč, a následně vymáhala tuto pokutu v rozhodčím řízení.

Navrhovatel potvrzuje, že dne 9. 4. 2013 obdržel rozhodčí nález vydaný Rozhodcem ve věci ■ (dále jen „Rozhodčí nález“). Navrhovatel podal proti Rozhodčímu nálezu žalobu k Okresnímu soudu v Ústí nad Orlicí, který dne 12. 2. 2014 rozhodl rozsudkem č. j. ■ o zrušení Rozhodčího nálezu. Navrhovatel proto dne 20. 11. 2014 zaslal Instituci dopis s návrhem na vypořádání vzájemných vztahů. Instituce návrh na smírné řešení nepřipravila, ale naopak, požádala o jeho vypracování Navrhovatele. Navrhovatel Instituci informoval, že není v jeho schopnostech návrh připravit tak, aby „relevantně“ obstál a opětovně požádal Instituci o jeho vypracování. Instituce na tuto žádost Navrhovatele nereagovala.

Navrhovatel namítá, že Smlouva o úvěru je „nastavená jednoznačně a jednostranně v neprospěch spotřebitele (dlužníka) s tím, že tato rovnováha není kompenzována nějakými zvýšenými náklady nebo riziky na straně věřitele (Profi Credit)“, a to „zejména vzhledem k neúměrným sankčním mechanismům dosahujícím likvidační výše.“

Navrhovatel argumentuje, že „[o] jednorázovou částku tzv. Smluvní odměny se tak dluh dlužníka navyšuje od samého počátku“, což je podle názoru Navrhovatele v rozporu s dobrými mravy i zásadami poctivého obchodního styku, když dlužná částka narůstá již podpisem Smlouvy o úvěru o více než 60 %, „přičemž na částku smluvní odměny nelze nahlížet v kontextu doby trvání smlouvy (4 roky – 48 měsíčních splátek), protože za různých okolností, obvykle nikoliv legitimních, může být celá částka úvěru včetně smluvní odměny splatná ihned“, což byl i případ Navrhovatele.

Navrhovatel tvrdí, že částka smluvní pokuty se nevypočítává ze skutečně půjčené částky, ale z maximální výše úvěru, a že ustanovení o sankcích jsou neplatná, když tyto „jsou formulovány zcela nepřiměřeně a jejich dopad neodpovídá hospodářskému riziku skutečností, na které reagují“ a kumulace těchto sankcí má „likvidační povahu a zcela jistě maří účel smlouvy.“

Navrhovatel tvrdí, že Smlouva o úvěru, ani Obchodní podmínky neobsahují konkrétní výši RPSN, když ve Smlouvě o úvěru se uvádí pouze předpokládaná výše 73,33 %, navíc je Instituce v souladu s čl. 16.2 a 16.3 Obchodních podmínek výši RPSN jednostranně měnit. Podle názoru Navrhovatele je „jednoznačně v rozporu se zákonnými ustanoveními na ochranu spotřebitele, aby podmínky upravující cenu služby byly určeny takovýmto neurčitým způsobem a/nebo jednostranně měněny.“

Navrhovatel namítá, že „není možné, aby byla stanovena práva a povinnosti spotřebitele v tak významné nerovnováze k právům a povinnostem dodavatele (rozuměj Instituce)“, a proto Navrhovatel tvrdí, že Smlouva o úvěru je absolutně neplatná.

Navrhovatel tvrdí, že při uzavírání Smlouvy o úvěru vystavil Instituci blankosměnku s doložkou „bez protestu“. Navrhovatel namítá, že Smlouva o úvěru je neplatná, a že Instituce nikdy neměla

k blankosměnce vyplňovací právo a zajištění spotřebitelského úvěru směnkou je „v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele, neboť má vždy zneužívající povahu.“

Navrhovatel uzavírá, že k datu podání návrhu na zahájení řízení od Instituce obdržel částku v celkové výši 124.440,- Kč a uhradil 182.000,- Kč, a tudíž poskytnutý úvěr přeplatil o 53.960,- Kč, což představuje 42,01 %.

6. Tvrzení Instituce

Instituce namítá, že smluvní vztah založený Smlouvou o úvěru již netrvá, a že tuto informaci sdělila Navrhovateli ve svém dopisu ze dne 10. 3. 2015.

Instituce tvrdí, že je Smluvní odměna sjednána ve Smlouvě o úvěru cenou za poskytnutí úvěru, která se neskládá ze žádných podsložek, když Instituce nepoužívá běžící úrok vypočítaný na periodické bázi. Smluvní odměna tak představuje kapitalizovaný úrok a „podle smluvních ujednání (rozuměj Obchodních podmínek) (čl. 2. 7.) se při vyplacení úvěru započítávají smluvní odměna a výše úvěru, klient (rozuměj Navrhovatel) nevrací jistinu, ale přímo a pouze smluvní odměnu.“

Instituce dále argumentuje, že předmluvní podmínky informují Navrhovatele o pravděpodobné výši RPSN, protože se jedná jen o předběžný údaj do doby, než Instituce posoudí bonitu klienta a rozhodne o konkrétní výši poskytnutého úvěru a úroku. Instituce tvrdí, že „odvozuje stanovení ceny pomocí metody best pricing modelu, kdy cena zohledňuje rizikové posouzení klienta.“ Z tohoto důvodu se liší výše RPSN v předmluvním formuláři a ve Smlouvě o úvěru.

Výpočet výše RPSN Instituce provádí „pomocí výpočtu čisté současné hodnoty resp. vnitřního výnosového procenta budoucích peněžních toků plynoucích z poskytnuté částky.“ U předběžné kalkulace RPSN využívá Instituce následující vzorec:

$$\text{výše měsíční splátky} = \text{částka vyplacená klientovi} \cdot \frac{r \cdot (1+r)^n}{(1+r)^n - 1}$$

kde n je počet období, tj. počet splátek, a r je úroková sazba, která představuje neznámou proměnnou a „hledá [se] pomocí iterací, čemuž odpovídá matematická funkce ÚROKOVÁ MÍRA v MS Excel“. Následně se pak převádí na roční bázi pomocí rovnice:

$$r_{\text{roční}} = (1 + r_{\text{měsíční}})^{12} - 1$$

Instituce tvrdí, že tento zjednodušený výpočet používá z důvodu, že v době sepsání smlouvy o úvěru není znám splátkový kalendář s jednotlivými daty splatnosti.

Instituce tvrdí a dokládá, že ve sporu ze Smlouvy o úvěru bylo vedeno rozhodčí řízení před Rozhodcem, který vydal dne 29. 3. 2013 Rozhodčí nález. Rozhodčí nález však byl zrušen rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 12. 2. 2014, č. j. ■■■.

Instituce uzavírá, že podle jejího názoru je Smlouva o úvěru sjednána platně.

7. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu.

Dne 18. 2. 2015 zaslal Navrhovatel Instituci žádost o vypracování návrhu smírného řešení sporu ve smyslu, že platby učiněné „na základě neoprávněného nebo neurčitěho nároku“ jsou bezdůvodným obohacením, Smlouva o úvěru je neplatná a Instituce má nárok pouze na „obvyklý úrok“, tj. 7,03%. Částka, kterou by měl při tomto úročení Navrhovatel uhradit tak činí 137.469,- Kč. Protože Navrhovatel Instituci uhradil již 182.400,- Kč, Instituce by mu vrátila částku 44.931,- Kč jako bezdůvodné obohacení. Navrhovatel dále požadoval vrácení originálu blankosměnky.

Instituce reagovala dopisem ze dne 23. 2. 2015, ve kterém vyzvala Navrhovatele, aby takový návrh vypracoval. Následně, dne 10. 3. 2015, zaslala Instituce Navrhovateli dopis, ve kterém mu nabídla narovnání v podobě, že si navzájem ničeho nedluží a Instituce nebude uplatňovat vůči Navrhovateli žádné smluvní sankce ani náklady spojené s dosavadním vymáháním dluhu. Navrhovatel na tento návrh Instituce reagoval dopisem ze dne 12. 4. 2015, ve kterém požádal Instituci o vypracování písemné podoby dohody o smíru.

Instituce předložila Navrhovateli návrh dohody o narovnání, podle které si strany Smlouvy o úvěru si ničeho nedluží a žádná práva ze Smlouvy o úvěru v budoucnosti vůči sobě nebudou uplatňovat, přičemž částku ve výši 182.440,- Kč uhradil Navrhovatel po právu.

Dne 12. 5. 2015 zaslal Navrhovatel Instituci svoje připomínky k návrhu dohody o narovnání, když navrhl doplnit chybějící závazek Instituce, že znehodnotí originál blankosměnky a přiloží jej k dohodě o narovnání. Současně Navrhovatel navrhl opravu faktických chyb a měl připomínky ke znění některých ujednání v návrhu dohody o narovnání.

Dne 1. 6. 2015 odeslala Instituce Navrhovateli upravený návrh dohody o narovnání. Navrhovatel dne 29. 6. 2015, evid. č. FA/7642/2015, sdělil finančnímu arbitrovi, že nemá zájem na smírném řešení sporu s Institucí a žádá vydání rozhodnutí ve věci.

Při podání ústního vysvětlení dne 25. 8. 2015, evid. č. FA/8941/2015, Instituce nově navrhla, že z Navrhovatelem uhrazené částky 182.440,- Kč mu Instituce vrátí částku ve výši 20.000,- Kč. Částku 34.000,- Kč uhrazenou Navrhovatelem nad rámec jistiny jemu poskytnutého úvěru si Instituce ponechá jako odměnu za poskytnutí finančních prostředků. Instituce Navrhovateli rovněž vrátí originál blankosměnky vystavené Navrhovatelem k zajištění závazku ze Smlouvy o úvěru, promine Navrhovateli zbytek dluhu ze Smlouvy o úvěru a nebude po něm požadovat žádné další plnění. Navrhovatel však dne 16. 9. 2015, evid. č. FA/10968/2015, odmítl i tento návrh Instituce smírného řešení sporu.

Ani po opakovaných jednáních mezi Institucí a Navrhovatelem se tak nepodařilo stranám sporu dosáhnout smírného řešení sporu.

8. Právní posouzení

Finanční arbitr podle ustanovení § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí

shromážděné podklady. Finanční arbitr v řízení postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle § 24 tohoto zákona přiměřeně podle správního řádu.

8.1. Rozhodná právní úprava

Strany sporu uzavřely Smlouvu o úvěru před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“), který nabyl účinnosti 1. 1. 2014. Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku se tímto zákonem „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“, přičemž podle odstavce 3 se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Takový byl i záměr zákonodárce, což je patrné z důvodové zprávy k tomuto ustanovení s tím, že se jedná o ustanovení kogentní povahy přejímající myšlenku § 763 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“), které vyjadřuje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět a proto se novým občanským zákoníkem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti. Právní poměry založené obligačními smlouvami se mají podle třetího odstavce spravovat dosavadními právními předpisy až do svého zániku, a to především s ohledem na zásadu právní jistoty smluvních stran, které smlouvu uzavřely za určitých podmínek a v určitém právním prostředí a nemohly předpokládat, že dojde ke změně právní úpravy.

Při posuzování platnosti závazkového vztahu ze Smlouvy o úvěru, jejích ujednáních o právech a povinnostech, bude finanční arbitr tedy aplikovat příslušná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), v tomto případě občanského zákoníku ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru do dne 31. 12. 2013 a obchodního zákoníku, v tomto případě ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru do dne 31. 12. 2013.

Obecně, smlouva o úvěru je tzv. absolutním obchodem ve smyslu ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku, který se bez ohledu na povahu jeho účastníků řídí vždy obchodním zákoníkem. Tím samozřejmě není dotčena subsidiární aplikace občanského zákoníku v otázkách, které obchodní zákoník neupravuje, na základě výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku „[p]rávní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského“.

Úprava smluvního typu smlouvy o úvěru je obsažena v § 497 obchodního zákoníku a odpovídá i obsahu závazku vyplývajícího ze Smlouvy o úvěru.

Smlouva o úvěru je současně smlouvou spotřebitelskou ve smyslu § 52 občanského zákoníku, když na jedné straně stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru jednala v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru nejednala v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Proto je na místě aplikovat i ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku, které v části věty za středníkem stanoví, že „ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení

povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku“.

Stejně tak je Smlouva o úvěru smlouvou o spotřebitelském úvěru, uzavřenou v režimu zvláštní právní úpravy zákona o spotřebitelském úvěru.

8.2. Srozumitelnost Smlouvy o úvěru

S ohledem na námitku Navrhovatele co do srozumitelnosti Smlouvy o úvěru finanční arbitr nejdříve posuzoval, zda je Smlouva o úvěru jako právní úkon dostatečně srozumitelná, ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku „*[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.*“

Srozumitelnost právního jednání chápe finanční arbitr jako kvalitu formy (tj. slovní nebo jiné vyjádření), jakou byla vůle jednajícího projevena. Podle závěru Nejvyššího soudu České republiky, který vyjádřil ve svém rozhodnutí ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4271/2007, platí, že „*[v]e smyslu občanského zákoníku je třeba právní úkon považovat za určitý a srozumitelný, jestliže je z něj patrné, kdo tento právní úkon činí a co je jeho předmětem, přičemž tento předmět musí být vymezen tak, aby nemohlo dojít k záměně za věci obdobného druhu. Pokud ta která esenciální náležitost právního úkonu (např. z hlediska jeho určitosti) absentuje, nemůže takto učiněný úkon vyvolat sledovaný vznik, (obsahovou) změnu či zánik příslušného právního vztahu.*“

Požadavek srozumitelnosti je požadavkem na obecnou srozumitelnost obsahu jednání. Pokud osoba, které je právní jednání určeno, nemá možnost se s obsahem tohoto jednání z důvodu jeho nečitelnosti seznámit, je takové jednání nesrozumitelné. Nemožnost určitý text přečíst bez vynaložení zvláštního úsilí a bez využití zvláštních pomůcek, je sama o sobě dostačujícím důvodem pro konstatování neplatnosti Smlouvy o úvěru pro její nesrozumitelnost, jelikož platí, že „*právní úkon je nesrozumitelný, jestliže jednající po jazykové stránce nedosáhl v důsledku vadného slovního či jiného zprostředkování (rozuměj ve zkoumaném případě vizuálního zpracování) jasného vyjádření vůle*“ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009). Ke shodnému závěru došel například Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 7. 9. 2011, sp. zn. 103 VSPH 84/2011(dále jen „Rozsudek“), který následně potvrdil i Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 530/2012.

Vrchní soud v Rozsudku v řízení, ve kterém Instituce vystupovala jako žalobce, rozhodl, že „*pro závěr o neplatnosti Smlouvy pro rozpor se zákonem by samo o sobě postačovalo již zjištění odvolacího soudu, že Smlouvu nelze přečíst bez užití zvláštních prostředků umožňujících zvětšení textu*“.

Samotná Smlouva o úvěru se skládá ze 4 hlavních částí, přičemž část I. s názvem „*VEŘITEL*“ obsahuje údaje o Instituci, část II. s názvem „*KLIENT (dále jen „KT“)*“ obsahuje identifikační údaje o Navrhovateli, část III. s názvem „*SPOLUDLUŽNÍK*“ zůstala nevyplněna, část IV. s názvem „*TYP REVOLVINGOVÉHO ÚVĚRU*“ obsahuje heslovitě popsané parametry nabízeného úvěru, jako jsou částka k vyplacení, výše splátek, Smluvní odměna, maximální výše úvěru, předpokládaná RPSN, den splatnosti měsíční splátky, počet splátek, Smluvní odměna za poskytnutí revolvingu a předpokládaná výše RPSN po poskytnutí revolvingu. Tato část dále obsahuje určení typu úvěru jako úvěr „*BONUS*“ a nezaškrtnuté políčko u prohlášení „*NEsouhlasím s poskytnutím Úvěru 6000*“. Popsanou část Smlouvy o úvěru lze označit jako bez obtíží čitelnou, když její obsah mohl i finanční arbitr přečíst bez komplikací.

Smlouva o úvěru ve své spodní části pod čarou dále obsahuje ujednání o splatnosti splátek a podmínky úvěru Standard, Bonus a Úvěru 6000. Pod další čarou ve spodní části Smlouvy o úvěru se pod písmeny A. až G. nacházejí prohlášení Navrhovatele, včetně prohlášení, že „*se s obsahem Smluvních ujednání (rozuměj Obchodních podmínek) před podpisem SRU (rozuměj Smlouvy o úvěru) detailně seznámil, nemá[...] k nim žádné výhrady a zavazuj[e] se je dodržovat jakožto nedílnou část této SRU.*”

Finanční arbitr provedením jednoduchého měření zjistil, že velká písmena abecedy ve spodní části Smlouvy o úvěru pod oběma čarami, dosahují velikosti o něco větší než 1 mm a malá písmena abecedy, jimiž je psána většina textu, pak téměř o polovinu méně. Tyto informace jsou navíc svým umístěním pod čarou, ve spodní části Smlouvy o úvěru, a svou velikostí písma, které je mnohem menší než písmo v částech I. - IV. Smlouvy o úvěru, způsobilé v Navrhovateli vyvolat dojem, že se jedná o méně podstatné informace, což může odradit čtenáře od jejich podrobného zkoumání. Finanční arbitr přesto konstatuje, že i tato část Smlouvy o úvěru je čitelná.

Písmena v textu Obchodních podmínek jsou psaná velikostí o jeden až jeden a půl typografického bodu menší, než je text ve spodní části Smlouvy o úvěru. Finanční arbitr nemůže vyloučit ani použití funkce pro zúžení textu, neboť písmo v Obchodních podmínkách odpovídá svým vzhledem použití této funkce, což významně ztěžuje jejich přečtení. Obchodní podmínky psané v této velikosti zabírají dvě hustě popsané stránky velikosti A4, přičemž samotný text je rozdělen do 4 sloupců na každé stránce. Orientaci v už tak nepřehledném textu stěžují i hojně užívané zkratky, řetězení odkazů na další ustanovení Obchodních podmínek, i samotná formulace textu, která je pro osobu bez právního vzdělání zcela nesrozumitelná.

Finanční arbitr zjistil, že samotné Obchodní podmínky obsahují text v rozsahu 13.033 slov, neboli 80.771 znaků včetně mezer, což odpovídá rozsahu přibližně 44 normostran. Protože normostrana není běžně užívaným formátem písemnosti v obchodním styku, konvertoval finanční arbitr text do běžně užívaného formátu, s přihlédnutím k doporučenému formátu pro formální písemnosti (srov. například normu ČSN 01 6910 Úprava písemností zpracovaných textovými editory z roku 2007, která stanoví, že obchodní písemnosti se mají psát písmem o velikosti alespoň 10 typografických bodů), a zjistil, že text Obchodních podmínek by v takovém formátu (za využití písma Times New Roman, velikost písma 10 typografických bodů, text bez sloupců) vydal na 19 stran, tj. téměř desetinásobný počet stran.

Finanční arbitr pro úplnost doplňuje, že jemu čtení písemností obecně nezpůsobuje žádné potíže, na čtení písemností nepotřebuje brýle a pro zkoumání Obchodních podmínek si vytvořil ideální podmínky (prostorové i časové), přesto mu jejich čtení působilo velké obtíže a přesvědčil se rovněž o tom, že bez použití lupy pro přiblížení textu jsou Obchodní podmínky prakticky nečitelné.

Shora uvedené posouzení není neodůvodněné či snad účelové, neboť i obecné soudy se jím zabývají, v neposlední řadě i samotný Nejvyšší soud České republiky, který například ve svém rozhodnutí ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009, kde mimo jiné konstatoval, že „*[p]ro standardní adhezní smlouvy je typický dlouhý nepřehledný text psaný miniaturním, jen obtížně čitelným písmem, popřípadě dokonce jen odkaz na takto pojaté obchodní podmínky.*“

Finanční arbitr považuje Obchodní podmínky za absolutně neplatné podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku z důvodu jejich nesrozumitelnosti, neboť jsou nečitelné.

Ustanovení § 41 občanského zákoníku stanoví, že „[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“

Finanční arbitr se ztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 771/2005 uvedl, že „[n]ení vyloučeno, aby do jedné listiny bylo pojato více právních úkonů. Je-li jeden z nich postižen neplatností, musí se soud zabývat tím, zda jej lze oddělit od ostatního obsahu právního úkonu (§ 41 obč. zák.), přičemž je třeba dbát, aby byla respektována vůle účastníků s přihlédnutím k účelu, jehož dosažení osoba konající právní úkon sledovala. Jen tak lze zjistit, zda jde o právní úkony navzájem od sebe oddělitelné a způsobilé samostatné existence nebo zda je nutno smlouvu pojímat jako jeden nedílný celek. Pro posouzení, zda je část právního úkonu oddělitelná od jeho ostatního obsahu, se přitom uplatní interpretační zásady, jež vyplývají z § 35 odst. 2 obč. zák.“. Na toto rozhodnutí přitom Nejvyšší soud při své rozhodovací praxi opakovaně odkázal např. rozhodnutím ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2519/2014, nebo rozhodnutím ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 30 531/2014.

Protože jsou Obchodní podmínky nečitelné, zkoumal finanční arbitr, zda obsah vzájemných práv a povinností ze Smlouvy o úvěru lze bez dalšího zjistit pouze z čitelných částí Smlouvy o úvěru.

Z části IV. Smlouvy o úvěru, ve které si strany smlouvy sjednaly poskytnutí revolvingu, není zcela zřejmé, která strana Smlouvy o úvěru se zavazuje k jakým povinnostem a jaká práva z toho té které straně vyplývají, když v textu Smlouvy o úvěru není slovně popsán tento závazek. Smlouva o úvěru obsahuje pouze heslovité pojmy „Smluvní odměna za poskytnutí každého revolvingu (Kč): 77760“ a „předpokládaná RPSN úvěru po poskytnutí revolvingu (%): 67,49“, když tyto pojmy, zejména význam slova revolving, jsou vysvětleny až v Obchodních podmínkách. Navíc z této části Smlouvy o úvěru není jasné, v jaké výši a za jakých podmínek Instituce Navrhovateli revolving poskytne, když tyto informace se nacházejí opět pouze v Obchodních podmínkách. Část IV. Smlouvy o úvěru pojednávající o poskytnutí revolvingu tedy není oddělitelná od Obchodních podmínek, když tato část Smlouvy o úvěru je způsobilá založit konkrétní závazek mezi Navrhovatelem a Institucí pouze spolu s Obchodními podmínkami.

Finanční arbitr proto považuje ujednání o revolvingu ve Smlouvě o úvěru spolu s Obchodními podmínkami za absolutně neplatné podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku z důvodu jejich nečitelnosti a tedy nesrozumitelnosti.

Ostatní ujednání v čitelné části Smlouvy o úvěru touto neplatností nejsou dotčena, neboť je lze od neplatných částí oddělit.

Pokud jde o Dodatek, který měla Instituce zaslat Navrhovateli v souladu s čl. 2.5. Obchodních podmínek, považuje jej finanční arbitr rovněž za absolutně neplatný, neboť jeho vznik a účinnost jsou odvozeny od absolutně neplatných Obchodních podmínek, resp. z jeho obsahu plyne, že jím je navrhován nový obsah Smlouvy o úvěru, avšak finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel s takovou změnou souhlasil. Finanční arbitr proto na jeho znění nemůže brát zřetel. Smlouva o úvěru tak byla mezi Navrhovatelem a Institucí platně sjednána ve znění ze dne 27. 7. 2009, když strany smlouvy připojením vlastnoručního podpisu dostatečně projevily svou vůli být Smlouvou o úvěru v tomto rozsahu vázány.

Navrhovatel a Instituce si tedy sjednali následující parametry poskytnutého úvěru: „*Částka k vyplacení: 91000 Kč, Výše každé jednotlivé splátky (Kč): 4800, Smluvní odměna za poskytnutí úvěru (Kč): 139400, Maximální výše úvěru (Kč): 230400, Předpokládaná RPSN (%): 73.33, Den splatnosti měsíční splátky: 14. den v měsíci, Splatnost splátek měsíční, počet splátek: 48.*“ Takto stanovená vzájemná práva a povinnosti stran ve spojení s § 497 obchodního zákoníku, který stanoví, že „*[s]mlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky*“, jsou způsobilá platně založit úvěrový smluvní vztah mezi Navrhovatele a Institucí.

8.3. *Soulad Smlouvy o úvěru s dobrými mravy*

Vzhledem k námitce Navrhovatele, že Smluvní odměna sjednaná ve Smlouvě o úvěru je v rozporu s dobrými mravy, se finanční arbitr dále zabýval otázkou platnosti Smlouvy o úvěru z hlediska jejího souladu s dobrými mravy. Vycházel přitom mimo jiné z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3653/11, ve kterém Ústavní soud vyslovil, že dobré mravy „*jsou souhrnem etických obecně uznávaných a zachovávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými mravními zásadami a právními principy.*“

Ustanovení § 39 občanského zákoníku stanoví, že „*[n]eplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*“ Při zkoumání právního jednání, zda je nebo není v rozporu s dobrými mravy, jde primárně o poměrování jeho samotného obsahu. Finanční arbitr proto musí posuzovat nejen jednotlivá práva a povinnosti stran, ale musí je hodnotit i v jejich souhrnu.

Základní závazek, který stranám ze Smlouvy o úvěru vznikl, je povinnost Instituce poskytnout Navrhovateli úvěr ve výši 230.400,- Kč (část ve výši 139.400,- Kč připadla na odměnu Instituce za poskytnutí úvěru, kterou si Instituce ponechala, a část ve výši 91.000,-Kč, kterou Instituce Navrhovateli vyplatila) a tomu odpovídající povinnost Navrhovatele poskytnuté finanční prostředky Instituci vrátit.

Obecně, odměna z úvěru jako cena peněz je podle § 56 odst. 2 občanského zákoníku vyloučen z přezkumu přiměřenosti ve smyslu § 56 odst. 1 občanského zákoníku, proto je jediným korektivem výše odměny za poskytnutí úvěru její soulad s dobrými mravy ve smyslu § 39 občanského zákoníku.

Analogicky přitom může finanční arbitr vycházet i z rozhodnutí obecných soudů týkajících se úroků z úvěru, když odměna za poskytnutí úvěru vyjádřená ve Smlouvě o úvěru pevnou částkou nepředstavuje nic jiného než kapitalizovaný úrok. Shodně se vyjádřil i Krajský soud v Ústí nad Labem ve svém rozhodnutí ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. 76 Icm 876/2010, když judikoval, že „*[č]ástky nazvané smluvní odměna za poskytnutý úvěr ve výši 20.830,--Kč a 60.912,--Kč soud považuje za kapitalizovaný úrok z úvěru. Obdobně již bylo soudy rozhodováno, např. Krajský soud v Praze v rozsudku č.j. 28 Co 33/2003 uvedl, že byl-li namísto úroku sjednán za poskytnutí půjčky poplatek za půjčení peněz, jedná se o kapitalizovaný úrok a je-li tento úrok v rozporu s dobrými mravy, je ujednání o úrocích ve smlouvě neplatné. S tímto názorem se soud ztotožňuje. Soud považuje smluvní odměnu za kapitalizovaný úrok z úvěru.*“

Nicméně, ukazatelem, který přesněji než úrokové sazba vyjadřuje cenu úvěru pro spotřebitele za rok, je podle ustanovení § 10 zákona o spotřebitelském úvěru roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr (dále jen „RPSN“), když „*se rovná současné hodnotě všech peněžitých*

plnění sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a počítá se na roční bázi podle vzorce uvedeného v příloze č. 5 k tomuto zákonu.“

Pokud jde o dostupnou soudní judikaturu, otázkou souladu výše RPSN s dobrými mravy se zabýval Krajský soud v Ostravě ve svém rozhodnutí ze dne 20. 12. 2010, sp. zn. 33 ICM 91/2010, ve kterém konstatoval, že *„[j]e zcela bezvýznamné, že smlouva hovoří o odměně za poskytnutí úvěru, převyšující poskytnutou částku, a současně nestanoví žádný explicitní úrok. Jediným relevantním parametrem smlouvy je sazba RPSN, tedy vlastně cena, kterou příjemce úvěru platí za jeho poskytnutí. Zde je nutno vzít do úvahy, že tato cena úvěru je odvozena zejména od rizikovosti příjemce úvěru, tedy od pravděpodobnosti, že daný příjemce úvěr nesplatí. (...) Přesto se rýsuje judikatorní strop ve výši 4 násobku sazeb úvěrů požadovaných bankami, jakožto institucemi poskytujícími úvěry za nejnižší sazby nejméně rizikovým příjemcům. Bankovní sazby končí přibližně na 25 % p.a. Maximální dovolenou sazbou pro ostatní poskytovatele je tak RPSN 100 % p.a.“*

Úroková sazba, resp. kapitalizovaný úrok ve zkoumaném případě, samozřejmě představuje údaj odlišný od RPSN, když úroková sazba odráží pouze část nákladů spotřebitele ve formě odměny Instituce za poskytnutí finančních prostředků spotřebiteli. Obě tyto hodnoty ale odrážejí náklady spotřebitele, tj. to, co spotřebitel skutečně za získané finanční prostředky věřiteli zaplatí. Nadto, ve zkoumaném případě do hodnoty RPSN nevstupují jiné poplatky než právě a jediné odměna za poskytnutí finančních prostředků ve výši 139.400,- Kč. Finanční arbitr proto při posuzování souladu výše odměny Instituce s dobrými mravy vycházel z hodnoty RPSN.

V obecnými soudy často citovaném rozhodnutí ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, Nejvyšší soud konstatoval, že *„[v] rozporu s dobrými mravy je zpravidla výše úroků sjednaná ve smyslu ustanovení § 658 odst. 1 obč. zák., která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček.“* V rozhodnutí ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 33 Odo 236/2005, pak Nejvyšší soud dále rozvedl, že *„[t]oliko konkrétní zjištění, zda a kolikanásobně převyšuje dohodnutá výše úroků horní hranici obvyklé úrokové míry u úvěrů poskytovaných bankami, dovoluje učinit závěr, zda výše úroků přesahuje obvyklou úrokovou míru podstatným způsobem. Teprve stav, kdy tomu tak je, odůvodňuje závěr, že jde o ujednání, které je neplatné pro rozpor s dobrými mravy“.*

Jak je z citované judikatury zřejmé, sama skutečnost, že smluvní úrok převyšuje obvyklou úrokovou míru bank, nezpůsobí rozpor smluvního ujednání s dobrými mravy. Takového rozporu dosahuje až ujednání o smluvním úroku, který obvyklou výši úroků, za kterou banky poskytují úvěry, převyšuje podstatným způsobem.

Shora citovaná judikatura zdůrazňuje, že obvyklou úrokovou míru lze stanovit zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami. Jiná kritéria, rozhodná pro určení obvyklé úrokové míry, však nestanoví.

Vzhledem k tomu, že lze analogicky aplikovat závěry citovaných rozhodnutí i na RPSN a hodnocení souladu této hodnoty s dobrými mravy, zkoumal finanční arbitr, jaký je obsah pojmu obvyklá výše RPSN.

Zákon ani judikatura obvyklou výši RPSN nedefinují.

Podle § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o oceňování majetku“), se majetek (věci, práva a jiné majetkové hodnoty)

a služba oceňují obvyklou cenou, pokud tento zákon nestanoví jiný způsob oceňování. Obvyklou cenou se pro účely tohoto zákona rozumí „cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Přitom se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, avšak do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní obliby.“

Ačkoliv zákon o oceňování majetku stanoví definici obvyklé ceny pouze pro své potřeby, lze způsob stanovení obvyklé ceny zobecnit.

Obvyklou výši RPSN tak finanční arbitr v intencích citované judikatury a zákona o oceňování majetku chápe jako nejvyšší hodnotu RPSN u obdobného finančního produktu v tuzemsku, tj. jako horní hranici RPSN účelově vázaných úvěrů na spotřebu poskytovaných bankami v červenci 2009.

Podle měnové a finanční statistiky, kterou sestavuje Česká národní banka, konkrétně podle statistiky RPSN u korunových úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v ČR - nové obchody (tj. RPSN pro všechny nové obchody uzavřené v průběhu jednoho měsíce), finanční arbitr zjistil, že průměrná výše RPSN u úvěrů poskytovaných domácnostem na spotřebu byla v červenci 2009 ve výši 15,09 % p. a.

Ačkoli je zřejmé, že tuto průměrnou výši RPSN nelze považovat za obvyklou výši RPSN u úvěrů poskytovaných bankami ve světle shora citované judikatury, lze ji pro potřeby tohoto řízení použít jako výchozí bod.

Vycházejí z předpokladu, že obvyklá výše RPSN je odvozena od nejvyšší RPSN účelově vázaných úvěrů na spotřebu, matematicky musí obvyklá výše RPSN přesahovat průměrnou RPSN u úvěru poskytovaných domácnostem na spotřebu, neboť ta reprezentuje na zkoumané stupnici střední hodnotu.

Výše RPSN ve Smlouvě o úvěru mezi Navrhovatelem a Institucí činí 73,33 % p. a., tj. o 58,24 % více než je průměrná výše RPSN.

K tomu, jak určit, že míra, o kterou Smluvní odměna přesáhla nejvyšší obvyklou odměnu za úvěry poskytované bankami, je v rozporu s dobrými mravy, se vyjádřil Nejvyšší soud ve výše citovaném rozhodnutí ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 33 Odo 236/2005, ve kterém připustil, „[ž]e u půjčky na základě smluv uzavíraných mezi fyzickými osobami, zejména v případě, kdy je dlužníkem osoba nacházející se v obtížné finanční situaci, mají na rozdíl od půjček či úvěrů poskytovaných peněžními ústavami výrazně vyšší míru rizikovosti, a proto – v závislosti na okolnostech konkrétního případu – nemusí být nepřiměřený ani úrok, který je dvojnásobkem či trojnásobkem úrokové míry peněžních ústavů“.

Finanční arbitr závěry Nejvyššího soudu aplikoval analogicky na výši RPSN, když dospěl k závěru shodnému s názorem Nejvyššího soudu, že za smluvní ujednání o výši RPSN, které je v rozporu s dobrými mravy, lze ve světle shora citované judikatury považovat takové ujednání, podle kterého sjednaná výše RPSN převyšuje hranici obvyklé výše RPSN několikanásobně, maximálně však tři až čtyřnásobně (tzv. judikaturní strop).

Výše RPSN v tomto případě judikaturní strop výrazně přesahuje, neboť představuje téměř pětinašobek průměrné výše RPSN, která činí 15,09 % p. a. I když se obvyklá výše RPSN pohybuje nad hranicí průměrné výše RPSN, jen stěží si lze představit, že by výše RPSN sjednaná ve Smlouvě o úvěru činila méně než čtyřnásobek obvyklé výše RPSN.

Výše odměny Instituce ze Smlouvy o úvěru tak zakládá rozpor s dobrými mravy, když finanční arbitr zjistil, že výše odměny Instituce neúměrně a nedůvodně překračuje výši RPSN v době sjednání Smlouvy o úvěru obvyklou. Z tohoto důvodu je podle § 39 občanského zákoníku ujednání o výši Smluvní odměny Instituce neplatné.

8.4. *Vzájemná plnění stran Smlouvy o úvěru a bezdůvodné obohacení*

Ustanovení § 502 obchodního zákoníku stanoví, že „[o]d doby poskytnutí peněžních prostředků je dlužník povinen platit z nich úroky ve sjednané výši, jinak v nejvyšší přípustné výši stanovené zákonem nebo na základě zákona. Nejsou-li takto úroky stanoveny, je dlužník povinen platit obvyklé úroky požadované za úvěry, které poskytují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy. Jestliže strany sjednají úroky vyšší než přípustné podle zákona nebo na základě zákona, je dlužník povinen platit úroky ve výši nejvýše přípustné.“

Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 29 Cdo 4498/2007, konstatoval, že „[p]řípadná neplatnost ujednání o úrocích ve smlouvě o úvěru nezpůsobuje sama o sobě (vzhledem k povaze takové smlouvy a k jejímu obsahu) neplatnost smlouvy o úvěru jako celku. Úprava obsažená v § 502 obch. zák. posiluje princip obsahové oddělitelnosti té části právního úkonu (smlouvy o úvěru), která se týká úroků, od dalších částí takové smlouvy (§ 41 obč. zák.).“, a dále „[k] tomu Nejvyšší soud uvádí, že úprava smlouvy o úvěru v obchodním zákoníku se od úpravy smlouvy o půjčce, jejímž výkladem se zabýval výše cit. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, významně liší již tím, že ustanovení § 502 odst. 1 obch. zák. přiznává věřiteli právo požadovat úroky z poskytnutých peněžních prostředků i tehdy, není-li jejich výše v úvěrové smlouvě sjednána. Zakotvuje ostatně (v poslední větě) výslovně i řešení situace vzniklé tím, že strany sjednají v úvěrové smlouvě úroky vyšší než přípustné podle zákona nebo na základě zákona.“

Pokud tedy nejsou ve smlouvě o úvěru platně sjednány úroky je dlužník v první řadě povinen platit úroky „v nejvyšší přípustné výši stanovené zákonem nebo na základě zákona“. Zákon však nejvyšší přípustnou výši úroků nestanoví. V takovém případě je potom dlužník povinen platit obvyklé úroky požadované za úvěry bankami v místě a čase sjednání smlouvy o úvěru.

Následkem neplatnosti ujednání o Smluvní odměně tak není neplatnost celé Smlouvy o úvěru, ale modifikace oprávnění Instituce v tom smyslu, že nemůže požadovat od Navrhovatele neplatně sjednaný úrok, resp. Smluvní odměnu, ve Smlouvě o úvěru, ale pouze úrok ve výši úroku obvykle poskytovaného bankami v místě a čase sjednání Smlouvy o úvěru.

Pro úplnost finanční arbitr dodává, že k rozhodnutí o případném nároku Instituce vůči Navrhovateli není příslušný, neboť podle § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi se navrhovatelem podle § 1 odst. 1 písm. c) v řízení před finančním arbitrem rozumí spotřebitel. Finanční arbitr tedy vždy rozhoduje pouze o návrhu spotřebitele, nikoliv věřitele.

Pokud jde o bezdůvodné obohacení, občanský zákoník v § 451 odst. 2 stanoví, že „[b]ezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“ Podle ustanovení § 457 občanského zákoníku pak platí, že „[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.“

To platí i v případě, že je neplatná pouze část smlouvy, jako je tomu u Smlouvy o úvěru. Navrhovatel s Institucí jsou si tak povinni vrátit vše, co si vzájemně na základě neplatné části Smlouvy o úvěru, ve které se sjednává poskytnutí revolvingu, na základě neplatného ujednání o výši Smluvní odměny Instituce a na základě neplatných Obchodních podmínek plnili.

Z části IV. Smlouvy o úvěru finanční arbitr zjistil, že z maximální výše úvěru 230.400,- Kč činila částka k vyplacení Navrhovateli pouze částku ve výši 91.000,- Kč. Z toho vyplývá, že Smluvní odměna za poskytnutí úvěru ve výši 139.400,- Kč byla splatná již v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru, když Navrhovatel si k její úhradě vzal od Instituce úvěr, z něhož reálně obdržel pouze část finančních prostředků ve výši odpovídající částce k vyplacení. Instituce tak od Navrhovatele obdržela částku ve výši 139.400,- Kč již při podpisu Smlouvy o úvěru a to po vzájemném započtení pohledávky Navrhovatele za Institucí na výplatu maximální výše úvěru a pohledávky Instituce za Navrhovatelem na výplatu Smluvní odměny.

Jelikož je ujednání o Smluvní odměně absolutně neplatné, Instituce povinna Navrhovateli vrátit vše, co od něj na základě tohoto ujednání přijala, tj. částku ve výši 139.400,- Kč.

Instituce má však oproti tomu nárok po Navrhovateli požadovat vrácení částky ve výši 91.000,- Kč, kterou Navrhovateli vyplatila, úročenou úrokem obvyklým požadovaným za úvěry, které poskytují banky v místě a čase poskytnutí úvěru ze Smlouvy o úvěru. V neposlední řadě má Instituce nárok na vrácení částky 37.440,- Kč, kterou Instituce vyplatila Navrhovateli na základě neplatného ujednání o poskytnutí revolvingu, jak finanční arbitr uvádí výše.

Pokud jde o případné započtení vzájemných pohledávek, finanční arbitr doplňuje, že v případě bezdůvodného obohacení neexistuje zákonná úprava, podle které by byla stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 občanského zákoníku a dlužník je povinen splnit svůj dluh den následující po dni, kdy byl věřitelem vyzván k plnění (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 33 Odo 336/2005). Z tohoto důvodu tak nelze ani vzájemné pohledávky vzniklé z bezdůvodného obohacení bez dalšího započíst a je nutné přihlédnout k tomu, kdy se obě pohledávky staly splatnými. Jelikož vznik bezdůvodného obohacení mezi účastníky řízení vyšel najevo až v průběhu řízení před finančním arbitrem, když finanční arbitr zjistil, že část Smlouvy o úvěru je neplatná, nedošlo doposud ani jednou ze stran sporu k výzvě k plnění a jednotlivé pohledávky Navrhovatele a Instituce vzniklé z bezdůvodného obohacení se tak nestaly splatnými a nejsou proto způsobilými k započtení.

Finanční arbitr se pak nezabýval námitkou Navrhovatele, že ve Smlouvě o úvěru chybí konkrétní určení RPSN, neboť Navrhovatel neuplatnil tuto skutečnost u Instituce, jak vyžaduje § 6 zákona o spotřebitelském úvěru. Pro právní posouzení sporu ze Smlouvy o úvěru pak je také nerozhodná námitka Navrhovatele, že ujednání o smluvních sankcích jsou v rozporu s dobrými mravy, když vzhledem k neplatnosti Obchodních podmínek jsou neplatná rovněž tato ujednání.

9. K výrokům nálezu

Finanční arbitr považuje za neplatné pro nečitelnost, resp. nesrozumitelnost ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku Obchodní podmínky, včetně jejich části, ve které se sjednává poskytnutí revolvingu, a také část Smlouvy o úvěru ve které se sjednává smluvní odměna za poskytnutí revolvingu, protože ta není od Obchodních podmínek oddělitelná, a samostatně stojící není způsobilá založit jakékoliv práva a povinnosti mezi stranami Smlouvy o úvěru. Současně, finanční arbitr zjistil, že neplatné pro rozpor s dobrými mravy je i ujednání o Smluvní odměně

za poskytnutí úvěru. Proto finanční arbitr rozhodl o neplatnosti těchto ujednání, tak jak je uvedeno ve výroku I. tohoto nálezu.

Finanční arbitr neshledal, že by byla Smlouva o úvěru neplatná jako celek, a proto nejsou neplatná zbývající ujednání, zejména ujednání o částce k vyplacení, ujednání o dni splatnosti měsíční splátky a ujednání A. - G. Smlouvy o úvěru. Ujednání o výši splátek, ujednání o maximální výši úvěru, ujednání o výši RPSN a ujednání o počtu splátek nejsou rovněž neplatná, nelze však přisvědčit jejich správnosti, když v důsledku neplatnosti ujednání o Smluvní odměně za poskytnutí úvěru se jejich obsah změnil, a matematicky neodpovídá tomu, co je vyjádřeno ve Smlouvě o úvěru. Proto finanční arbitr návrh Navrhovatele o určení neplatnosti zbývajících ujednání Smlouvy o úvěru, jak je uvedeno ve výroku II. tohoto nálezu, zamítl.

Jelikož podle § 457 občanského zákoníku jsou Navrhovatel a Instituce povinni vrátit si vše, co si na základě tohoto neplatného ujednání plnili, uložil finanční arbitr Instituci ve výroku III. tohoto nálezu povinnost vrátit Navrhovateli částku ve výši 139.400,- Kč, na základě neplatného ujednání o Smluvní odměně za poskytnutí úvěru.

Protože finanční arbitr shledal, že návrh v části o vrácení blankosměnky je podle § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi nepřijatelný, neboť spor nenáleží do působnosti finančního arbitru, řízení v této části zastavil v souladu s § 14 písm. a) zákona o finančním arbitrovi, jak je uvedeno ve výroku IV. tohoto nálezu.

Jelikož finanční arbitr v nálezu vyhověl částečně Navrhovateli, ukládá zároveň Instituci ve výroku V. tohoto nálezu v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci. Toto ustanovení pak zároveň stanoví výši ukládané sankce, která činí 10 % z částky, kterou je Instituce podle nálezu povinna zaplatit Navrhovateli, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000,- Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000,- Kč. Finanční arbitr proto v řízení uložil sankci na této spodní hranici. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku tohoto nálezu.

Finanční arbitr na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í :

Účastník řízení může proti tomuto nálezu podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi podat do 15 dnů od jeho doručení tomuto účastníku řízení písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi, přičemž platí, že včas podané námitky mají odkladný účinek.

V Praze dne 10. 12. 2015

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr